

Motion till riksdagen 2021/22:4593

av **Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C)**

med anledning av prop. 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser och att det berörs inom rektorsprogrammet och i skolchefsutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktiga förutsättningar för kompetensutvecklingsinsatser och ta fram stödmaterial för att utveckla hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kan stödja elevernas utveckling och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den psykiska ohälsan bland landets unga har ökat de senaste åren, inte minst under pandemin. Allt fler upplever ångest, har självskadebeteende eller lider av depression, och självmord är den vanligaste dödsorsaken i åldern 15–24 år. Den psykiska ohälsan är ett brett samhällsproblem som måste stävjas. Därför måste barn och unga som mår dåligt fångas upp tidigare och få bättre stöd än vad de i dag får; det gäller särskilt barn med intellektuell funktionsnedsättning.

Den psykiska hälsan är på många sätt intimt kopplad till skolan. För en del unga är roten till ohälsan saker som har skett eller sker dagligen i skolan. Det finns också starka samband mellan en god psykisk hälsa och möjligheten att ta till sig kunskap och nå utbildningsmål. Vården för barn och unga måste därför finnas betydligt mer inom skolans väggar och fungera som den första naturliga kontakten för unga vid fysiska eller psykiska problem. Elevhälsan spelar inte minst roll för allt förebyggande hälsoarbete. Skolan kan genom elevhälsan också bli en del av lösningen på att möta barns och ungas psykiska ohälsa.

Propositionen innehåller flera viktiga förslag som rör utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Centerpartiet välkomnar att tidiga stödinsatser utvidgas till att även omfatta elever som läser ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik enligt grundsärskolans kursplaner. Vidare är det bra att grundsärskola och gymnasiesärskola byter namn och språkbruket i skollagstiftningen justeras för att undvika begrepp som kan upplevas som nedsättande. Att träningskola, som till viss del begränsar eleverna, tas bort är bra, men Centerpartiet vill poängtera att det finns skäl att återkomma till frågan om hur skolan kan organisera utbildningen på ett sätt som ger elever de bästa förutsättningarna att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar, som flera remissinstanser påpekar.

Som poängteras i propositionen är inte elevhälsans uppdrag tillräckligt tydligt i dag. Därför är det bra att propositionen förtydligar flera viktiga delar, men mer behövs. För att elevhälsans arbete ska kunna vara förebyggande och hälsofrämjande krävs god samverkan med övriga personalgrupper. En viktig del i det arbetet handlar om att rektorn, som ytterst ansvarig för elevhälsan, har mandat och den kunskap som krävs för att leda och organisera elevhälsoarbetet. Hur hälsan påverkar elevers möjligheter att lära sig måste reflekteras i rektorsprogrammet, den befattningsutbildning som är obligatorisk att gå för alla som ska bli rektorer. Elevhälsan bör därför införas som ett ämne i rektorsprogrammet och i skolchefsutbildningen för att säkerställa en bättre styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser.

När det gäller det förebyggande och hälsofrämjande arbetet behöver det arbetet ske brett på skolan även av fler kompetenser än de som finns inom elevhälsan. All skolpersonal behöver kompetens för att fler ska kunna se och fånga upp barn och unga som mår dåligt. Det är därför viktigt att övrig personal, exempelvis elevassistenter och mentorer, på samma sätt som lärare och skolledare får tillgång till fortbildning. Genom att erbjuda utbildningsinsatser som ökar kompetensen i exempelvis socialpedagogik och beteendevetenskap kan förståelsen och stödet stärkas för eleverna och elevhälsan avlastas.

Utredningen Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (SOU 2021:11) föreslog att Skolverket ska se över relevanta befintliga kompetensutvecklingsinsatser och stödmaterial för att se hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kan stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Centerpartiet anser att dessa förslag hade varit ett bra sätt att möta behovet av kompetensutvecklingsinsatser. Det finns också ett behov av mer långsiktiga nationella satsningar för specialpedagogik för lärande. Utöver kompetensutvecklingsinsatserna behöver stödmaterial för bedömning och handläggning inom elevhälsan förbättras. Det gäller inte minst hur skolhuvudmännens utredningar ska kunna ta ställning till en elevs behov av särskilt stöd på ett mer likvärdigt sätt. Därför anser Centerpartiet att det är olyckligt att regeringen inte tagit vidare förslag i denna del från utredningen.

Propositionen föreslår en rad delar som på olika sätt kommer att förstärka elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete och samverkan med socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det är bra, men Centerpartiet vill betona att det inte är tillräckligt. För att tidigt sätta in rätt åtgärder och hjälpa barn och unga som mår dåligt och inte når kunskapsmålen behöver samverkan med sjukvården och socialtjänsten underlättas och förbättras. Propositionens förslag om att elevhälsan ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten blir ett viktigt verktyg och ligger i linje med förslag Centerpartiet har drivit länge. Det kan dock finnas behov av att vidta ytterligare

åtgärder för att underlätta samverkan. För ett mer sammanhållet stöd kring barn och elever i behov av olika insatser borde exempelvis elevhälsan ha skyldigheter och möjligheter att kalla till samordnad individuell plan (SIP) på samma sätt som socialtjänsten och hälso- och sjukvården har i dag.

Elevhälsans insatser har också berörts i andra utredningar som exempelvis Börja med barnen! En god och sammanhållen vård för barn och unga. Det finns flera delar där som Centerpartiet ser som centrala för att samverkan mellan olika aktörer ska kunna fungera och kunna erbjuda en sammanhållen vård för barn och unga. Ett exempel är sammanhållen journalföring för elevhälsan och sjukvården. Utan det kommer det sannolikt fortsatt att vara svårt för vårdgivare att få en tydlig lägesbild och kunna göra en samlad bedömning kring behovet av insatser för barn och unga, vilket främst drabbar den enskilda individen. Information mellan de som berörs måste på ett enklare sätt kunna delas om det finns samtycke.

Centerpartiet vill också betona att elevhälsans tillgänglighet och verktyg för att nå ut till eleverna behöver öka. Skolinspektionens rapport Elevhälsans arbete när undervisningen bedrivs på distans, från pandemin, visar tydligt att arbetet sker främst reaktivt men inte förebyggande så som är tänkt. En del skolor förstod under pandemin att de behövde hitta nya vägar för att nå ut digitalt till eleverna. Därför kommer vi från Centerpartiets sida att verka för att Skolverket ges i uppdrag att ta fram stödmaterial och samla goda exempel på beprövade digitala upplägg som komplement till den fysiska kontakten inom elevhälsan. Genom att öka elevhälsans möjligheter att vara tillgänglig digitalt blir det lättare att nå eleverna.

Avslutningsvis vill vi betona vikten av att alla barn och unga, oavsett var man bor i landet, har rätt till en god elevhälsa som arbetar förebyggande och finns där när den behövs. Det finns därför anledning att återkomma till hur vi kan ge bättre förutsättningar för skolhuvudmännen att göra det.

Fredrik Christensson (C)

Niels Paarup-Petersen (C)